

PÁLVÖLGYI MÁRTA

„Látogatásom hozzon megbékélést!”

II. János Pál az 1991. augusztusi napilapokban

„A plurális állam sokszínű sajtójához illően van olyan napilap, amely folytatásokban közli II. János Pál pápa életútját, s található olyan periodika, mely pápamelleklétével korábban joggal rettegethette volna a Szent Inkvizíció félelmetes hivatalnokait.”

(Iglódi Csaba, Népszava, 1991. aug. 16.)

„... a hírek jó része megreked a pénznél, a biztonsági intézkedéseknél, a közlekedési korlátozásoknál, sőt a pápa étrendjénél, legjobb esetben a szervezési előkészületeknél”

(Lukács László, Magyar Nemzet, 1991. aug. 16.)

Mindkét cikk azon a napon jelent meg, amikor II. János Pál, a katolikus egyház feje magyar földre érkezett. Ekkor ez a kétféle megközelítési mód látszott a legkézenfekvőbbnek: örvendezni, milyen csodálatos is a vélemények sokfélesége, vagy megbotránkozni, mennyi rémhír, álhír született akkoriban. Több hónappal a látogatás után már megtehetjük, hogy történelemként olvassuk az akkori újságokat.

Munkámhoz úgy kezdtem hozzá, hogy a Sajtófigyelő Szolgálat híryanagait néztem át először: Egyszerre volt nagyon sok és nagyon kevés, sok volt, mert rendkívül szélsőséges véleményeket olvastam a Magyar Narancs Pápaszemétől a Ringig, a HVG gazdasági elemzésétől az Áldás című időszaki kiadványig. A látogatás tényleges eseményeiről viszont keveset tudtam meg. Ezért elhatároztam, átnézem 1991 augusztusának országos terjesztésű napilapjait. A példányszám nagysága szerint a következő a sorrend 1991. augusztusában: Népszabadság, Népszava, Mai Nap, Magyar Nemzet, Kurír, Magyar Hírlap, Esti Hírlap, Új Magyarország, Pesti Hírlap. A pápáról szóló augusztusi cikkek terjedelme szerint: Új Magyarország, Pesti Hírlap, Magyar Hírlap, Népszabadság, Kurír, Magyar Nemzet, Esti Hírlap, Népszava, Mai Nap.

Túlírta-e a sajtó a pápalátogatást? Az Új Magyarország az egyetlen napilap, amelyik egyaránt sokat foglalkozik a pápával a látogatás előtt, alatt és után. Az összes cikk több mint negyede jelent meg ebben a lapban. A Pesti Hírlap és a Magyar Nemzet az eseményekre koncentrált, a Kurír és a Magyar Hírlap ellenkezőleg: jóvel többet ír az előkészületek idején, mint a látogatás alatt.

A pápával kapcsolatos cikkek terjedelme 1991. augusztusában

Napilap	előtt (1—15)		A látogatás				Összesen	
	cm ²	%	alatt (16—21)	után (22—31)	cm ²	%		
Népszabadság	11,649	58	7,949	40	506	2	19,924	100
Népszava	4,824	53	4,045	45	180	2	9,049	100
Mai Nap	3,540	51	3,192	46	227	3	6,959	100
Magyar Nemzet	3,514	23	11,731	75	310	2	15,555	100
Kurír	12,722	71	4,706	26	491	3	17,919	100
Magyar Hírlap	14,429	60	7,197	30	2,272	10	23,898	100
Esti Hírlap	5,645	54	3,796	37	962	9	10,403	100
Új Magyaro.	23,535	48	18,551	39	6,345	13	48,732	100
Pesti Hírlap	4,466	13	25,772	78	3,010	9	33,248	100
Összesen	84,145	45	87,239	47	14,303	8	185,687	100

16-a és 21-e között a legnagyobb terjedelemben a Pesti Hírlap írt a pápáról (21,9 oldalt), öt követi az Új Magyarország (12,8 oldallal), majd a Magyar Nemzet (7,8 oldallal). Ez alatt az idő alatt a pápáról szóló cikkek közel kétharmada ebben a három újságban jelent meg! A Népszabadság ekkor 6,7 oldalnyi terjedelembel átmenetet alkot a sokat és a keveset írók között, a Mai Nap 5,4 oldalt, a Kurír 5,2-t „szentelt” az erről szóló híreknek, az Esti Hírlap (3,9), a Magyar Hírlap (3,8) és a Népszava (3,2 oldalas) tudósításai ezekben a napokban fotókkal együtt sem töltenek ki napi egy oldalt.

Az előkészületekről szóló hírek átlagosan napi 1/4—1/2 oldalt tesznek ki — kivéve az Új Magyarországot, amely 8-ától folytatásokban közli a pápa életrajzát. Az újságok fontos feladata a tájékoztatás: II. János Pál programját mind a hat reggel megjelenő napilap részletesen közli: legkorábban a Magyar Nemzet (6-án), legutoljára az Új Magyarország (15-én). Az útlezárások, forgalomelterelések közzétételében leginkább a Kurír jeleskedik.

Tartalmuk alapján hét csoportra osztottam a pápával kapcsolatos írásokat: a misék és a pápa programjának leírása valamint az egyháztörténet, életrajzi írások egyaránt közel negyedét teszik ki az összes terjedelemnek. A szervezés nehézségeivel, a költségekkel, a pápa biztonságával, különböző veszélyekkel foglalkozó jóslatok 18%-os arányban fordulnak elő. Az előzetes tájékoztatók terjedelme meghaladja a 10%-ot, a hívekkel készített riportok és a színes hírek, a pápát üdvözlő, méltató cikkek 8-8%-ot tesznek ki. A rangsor alján az előkészületek kedvező hírei szerepelnek 5%-kal. A mellékelt táblázaton láthatjuk, hogy az egyes újságok belső arányai nagy mértékben eltérnek egymástól:

A napilapok terjedelmének %-os megoszlása a cikkek tartalma szerint

	Új Magyaro. Hírlap	Pesti Magyar Hírlap	Magyar Hírlap szabadság	Nép- Kurír	Magyar Nemzet	Esti Hírlap	Nép- szava	Mai Nap	összesen % cm ²
Az összes cikk Terjedelme cm ² :	48,732	33,248	23,898	19,294	17,919	15,555	9,049	6,949	185,687
1. A látogatás leírása:	30	24	22	25	7	41	13	19	45,545
2. Egyháztörténet:	33	33	8	33	10	23	15	18	44,179
3. Nehézségek:	4	3	39	16	54	10	27	25	32,808
4. Program-tájé-koztató:	3	12	21	17	13	14	17	8	24,694
5. Riportok, színes hírek:	7	16	—	2	14	1	21	14	14,906
6. Üdvözlét, méltatás:	59	9	8	7	1	7	2	1	14876
7. Előkézületek kedvező hírei:	5	8	5	—	1	4	5	15	8,679
Összesen:	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Mi nem derül ki a napilapokból? Augusztus 15-ig nem olvasunk arról, amit a Magyar Hírlap 21-én ír: II. János Pál Közép-Kelet Európa legnépszerűbb politikusa, a nem katolikus országokban is. Magyarországon a kérdezettek 37%-a teljes mértékben bíz benne. Ez a felmérés 1990 novemberében készült. A Magyar Közvéleménykutató Intézet 6 héttel a látogatás előtt készített felmérést. Ekkor „a társadalom negyede úgy gondolta, a pápalátogatás megosztja a hívőket és a nem hívőket.” (Magyar Nemzet, szept. 10.) Ha a 15-e előtt megjelent írásokat olvassuk, az *utóbbi negyed véleményének képviselőjét sokkal hangosabban és nagyobb terjedelemben vállalják a napilapok, mint a pápában feltétel nélkül bízó 37%-ét.*

A Magyar Hírlap például igyekszik megszólaltatni mindenkit, akiről biztosan tudni lehet, hogy ellenzi a látogatást: a Vatikán katolikus ellenzékét (12-én), a kisebb felekezeteket (13-án). Szép Zsuzsa 14-én Pálos Miklós államtitkárt szeretné sarokba szorítani. A cikk címe jellemző: „Újabb milliók a hívek adakozásából — A Győri Balett műsora a Szentatyának — *Túlzott biztonság és nagy üzlet.*”

A másik oldalt 15-e előtt az Új Magyarország képviseli teljes erőbedobással. A kiélezők oldalán a sok ijesztő hír ellentételezésül közölnek néhány valódi „pápváró” riportot. (Ebben is a Magyar Hírlap jár az élen.)

A Pesti Hírlap, a Magyar Nemzet és a Mai Nap 15-e előtt nem száll ringbe, a többi hat lap — talán nem először — a látogatást megelőzően sokkal polarizáltabb képet mutat az országról, mint amilyen az a valóságban. A kései olvasó úgy láthatja, mintha a „keresztény” és „antikeresztény kurzus” örökrangadóján az utóbbiak kétségbeesett ellentámadásba mennének át, mert most a keresztények állnak vezetésre. Magyarország — remélem — nem a vallásháborúk országa, s nem is ateisták és hívők állandó harcának terepe. Talán nem csak én gondolom így: „Az esemény után nőtt azoknak a száma, akik szerint erősödött a jó viszony hívők és nem hívők között.” (MKI-felmérés, Magyar Nemzet, szept. 10.)

„Menny és pokol elválaszthatatlan egymástól” — írja a Kurír augusztus 1-jén (Payer Imre: *Bécsi tipppek*). A megjelent híreket is föloszthatnám mennyei, ördögi és földi (sőt: földhözragadt) tartalmúakra. Mégsem teszem ezt meg, mert idővel a sátán hírei, a rémhírek visszaszorulnak, 21-ére mindegyikük közül legalább egy emelkedett stílusú, meghatott hangú cikket.

Haladjunk a pokoltól a menny felé, lássuk először az „alvilág” híreit. Az ördögöt ugyan nem szabad a falra festeni, mert megjelenik, mégis csak a Pesti Hírlap, a Magyar Nemzet és az Új Magyarország takarékoskodik a nehézségek leírásával.

A rémhíreknek több fajtája van: az Esti Hírlap csak alaposan lenyomozza az egészségügyi ellátás helyzetét. 1-jén „kétségbeesett szülők” keresik föl a lapot, „az operációt elhalasztják, mert minden vért a pápalátogatás idejére tartalékolnak”. 12-én megírja: „*Debrecenben elmaradt a műtét, Pesten mégis elvégezték*” (főcím), 16-ára kideríti: „*Nem volt utasítás, csak kérés: Várjanak a kórházak a halasztható műtétekkel*” (szintén főcím). Aggódik az egészségesegekért is: „*Nem félnek attól, hogy az egyes helyszíneken fertőzés vagy járvány üti fel a fejét?*” (Amíg nálunk tartózkodik a pápa, csak rosszullesztés esetén fogadnak a kórházak, aug. 1.)

A legtöbb nehézségről a Kurír számol be (41 rossz hírt közöl, 9,619 cm² terjedelemben, a cikkek több, mint felében), öt követi a Magyar Hírlap (31 rossz hír, 9,361 cm², nagyobb terjedelemben mint a cikkek harmada). A Kurír csak minden parlagi rémhírt közöl, a Magyar Hírlap az ellentétek kiélezésére, konfliktuskeltésre törekszik (hívők és ateisták, katolikusok és más vallásúak, kormány és önkormányzatok, rendőrség és a főváros népe stb. között.)

A Kurír cikkei nem pápaellenesek, csak botránykeltőek, s nem jellemző rájuk a túlzott nemzeti önbecsülés. Minden rémhír mellett egy-egy II. János Pál-kép. 10-én ez az aláírása: „Őszentsége mosolyog. Tán nem is tudja, hová érkezik...” „az itt élő emberek szinte semmit nem tudnak csőd, botrány, gyanús szerződés, felelőtlen alvállalkozás, tisztázatlan jogi feltételek nélkül megszervezni.” (Stoffán, aug. 10.) Egy stilisztikai gyöngyszem: „ahogy annak idején a mennyezetről lelógó beragasztózott papír a legyeket, úgy vonzza a hazai, a nemzetközi maffiákat is a rendkívüli esemény.” (Payer Imre; aug. 1.) Máriapócson megkérdezi, hogy hol fogják tárolni a halottakat (Stoffán: *Püspöki cserjék* aug. 10.) Feltételezett lopások izgatják az utca polgárát, a Kurír tud arról, hogy „két mázsa rezet loptak el a pócsi templom toronysisakjának tatarozásakor” (uo.), s „a gyönyörű oltárok faanyaga hova tűnik, ha az ige elszáll. Kinek lesz ebből faháza?” (Buják, aug. 15.) A tisztességtelen üzemeken kívül „tisztesség ne essék szólván” (idézem Buják Attilát) különösen az illemhelyek csigázzák föl az újságíró képzetét. Négyyszer is ír róluk a szerző, utoljára „Őszentsége” fürdőszobája kapcsán.

A Kurír rémhírei az utcáról kerültek be az újságba, más ördögöcskék világra jöttelekor bizony az illetékesek is bábáskodtak. A rendőrség és a kormányórság sajtótájékoztatói után ilyen jó hírek jelentek meg a lapokban: *Pápalátogatás: ha kell, lezárják akár az egész fővárost.* (Magyar Hírlap, főcím, aug. 10.) „kétmillió török vendégmunkás vonul át augusztusban, ez megbéníthatja az ország közlekedését.” (Magyar Nemzet, aug. 6.)

Magyarországon egy illetékes szakember panaszkodni szokott, hogy több pénzt kapjon a költségvetéstől. Miért pont most ne tenné ezt? Ha a kormányórság kiadásait nem kompenzálják, „előfordulhat, hogy az ős végére nem marad pénzük benzinre.” (500 millió: mire elég? Népszabadság, aug. 10.) Furcsa, hogy egy igen dicséretes és követésre méltó tényszerű kimutatás mellett egy ilyen bajjóslat helyet kaphat. És most adjon az állam vagy ne adjon?

Az önkormányzatok keretéből nem jut pápalátogatásra — állapítja meg a Magyar Hírlap (főcím aug. 15.). Hét helyszínen képviselői szólalnak meg, a cikk 43%-ában Szokolay Őrs, Debrecen alpolgármestere *panaszkodik*: a kapott 4 millió nem lesz elég, nem tudják a vízvételt biztosítani, a fél város megbénul stb. A maradék hat helyen nem siránkoznak, nem is közlik a nyilatkozók neveit, *Esztergom, ahol az árvíz ellenére (!) minden rendben lesz, két mondatot kapott az egész tudósításból.*

A Népszava 16-án meghatóan képviseli a munkavállalók érdekeit: megkérdezi a Fővárosi Munkaügyi Bíróság elnökét, hogy „akik nem érnek be a munkahelyükre, megkaphatják-e a kiesett munkaidőre járó bért?” Három napig munkaszünet volt az országban! A cikk címében semmi sem utal arra, hogy bujtatott rémhírekről is olvashatunk: *Történelmi találkozások országszerte!*

A falra festett ördög kétszer meg is elevenedett: 10-én, amikor Lukács László bejelentése bombaként robbant a Nemzeti Előkészítő Bizottság sajtótájékoztatóján, és 15-én, amikor bombariadó volt a Síp utcában a Kérdőjel pápaellenes tüntetése után.

A 10-i sajtótájékoztató tétje a Kurír szerint: „Mise vagy semmise a Népstadionban”. Buják Attila azonnal a botrány nyomába ered: a cikk 378 cm²-éből 358 a pénzügyi kérdőjelekkel foglalkozik, a maradék 20 ironikus bevezetés. A Népszava 10-i főcíme: *Pápalátogatás után: Bőjt a TV-ben? A külföld egyelőre nem érdekli.* TV: 5 milliót kaptak, 200-ba kerül.

Négy lap beszél a botrányról is, de megnyugtató híreket is közöl fele-fele arányban: Pesti Hírlap 1. oldal: *Pénz nélkül nincs Népstadion-program*, a 3. oldalon

így folytatódik: *Ahol a szükség, ott a segítség*. Esti Hírlap: *Váratlan bejelentés: Elmarad a pápa Népstadion-programja?* — *Dodonai válasz*, Magyar Hírlap: *A magyar televízió mindenképpen közvetíti az eseményeket*, Népszabadság (12-én) *A népstadi-onbeli találkozó fontos II. János Pálnak*.

A Magyar Nemzet elkeni a veszélyeket. *A pápa ismeri a magyar egyház helyzetét* (Haller). A 200 cm²-ből 35-öt szán a botránynak. A cikk harmadában Pálos Miklós mondja el, hogy „az investíció az országot gazdagítja”, következő negyedében Keresztes Szilárd beszél az egyház megújulásáról, s csak ezután kap szót Lukács László. Végül Szolnoki Andrásnak, a TV producerének megnyugtató szavait olvashatjuk.

A sajtótájékoztató a Mai Nap nem képviseltette magát, az Új Magyarország igen, de egy szót sem ír a botránnyról. A 10-i szám címodalán: *Életünk Krisztusban — A pápa mindenkéhez jön* — a 3. oldalon: *Gondviselésszerű látogatás, Új értékrend formálódik Magyarországon*. A 448 cm²-es cikkben Pálos Miklós beszél a költségekről, Keresztes Szilárd és Angelo Acerbi szerint „a szervezés eleve garancia arra, hogy az ötnapos út sikeres lesz”, szó esik még a Regnum Marianumról, a Bokor mozgalomról, az antiszemitizmus elítéléséről. Lukács László mintha ott sem lett volna.

Augusztusban a Kurír három cikkben is beharangozza, hogy elmarad II. János Pál találkozója a zsidó hitközségek vezetőivel. 14-én a Kérdőjel a pápa ellen tüntet a Vörösmarty téren, s a televízió riporterének az egyik tüntető azt mondja, hogy a pápai program miatt nem tud a zsinagógába menni. Három lap fotóssal megy a helyszínre. A 15-i Népszavában a hivatalos *Felhívás hívó és nem hívó állampolgárokhoz* mellett illusztrációként a pápa kérdőjeles homlokú képe díszel, a Magyar Hírlap 240 cm²-es cikke a pluralizmus szépségeiben gyönyörködik: „reverendás úriember” mosolyog a befejezésben: „Mindenkinek lehet szabad véleménye.” Ugyanott a Kurír megértő tisztelendő urak helyett egy középkorú balázsfalvi úriemberrel találkozik, aki a „dűhtől fuldokolva” „egy húszforintost akar belemázolni a tüntető szakállába.” (Buják Attila: *Drága vagy nekünk, szentatyá!* — 323 cm²) — A „Szentatyá” megnevezés korántsem az áhítatos tisztelet kifejezése a korabeli sajtóban...

A tüntetésről — fotó nélkül — a Népszabadság 45 cm²-en tudósít. 16-án a Síp utcai bombariadóról valamennyi napilap ír, s arról is, hogy a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége elhatározta magát a provokációtól. *Az igazi veszély megjelénésekor minden lap hirtelen mértéktartóvá válik, képzelt veszedelmektől jól esik ijedezni*.

Az előre megjósolt katasztrófák mind elmaradtak: a látogatás idején 40%-kal csökkent a bűnesetek száma, a miséken senki sem halt meg (járvány sem tört ki), a 2 millió török vendégmunkás helyett 40 ezren keltek át hazánkon, a televízió nem ment csődbe, s talán még a kormányórségnek is sikerült ősszel benzint vásárolnia.

Az összes terjedelem közel negyedében történelmi előzményekről, a pápa életrajzáról, Magyarország és a Vatikán kapcsolatáról olvashatunk. A történelem az élet tanítómestere, talán nem véletlen, hogy melyik napilapunknak mi jut eszébe utolsó ezer évünkről. Lócsei Gabriellának a Magyar Nemzetben IX. Leó 1052-es sikeres békemissziója (15-én), a Kurírnak (1-jén), és a Népszavának (21-én) Bakócz Tamás sikertelen pápává választása. A Kurír címe: *Vatikáni pénzdobálás* — hátha valaki korunkra gondol?

Sükösd Mihály a Népszabadságban (*Egy látogatás küszöbén aug. 10. 462 cm²*) így képzeli el a történelmi ismeretterjesztést: A cikk felében „Proust stílusában”

rövid pápai életrajzot közöl, ezután leírja az 1938-as eucharisztikus kongresszust egy református gyerek szemszögéből. Majd jönnek a csattanók: aznap nevezték ki Jány Gusztávot. (Emlékezzünk a doni katasztrófára!) Négy nappal később elfogadták az 1938. XV. törvénycikket. (Óvakodjunk az antiszemizmustól!) Harmadik csattanóként II. János Pál és XII. Piusz szelleme társalog, hogy jobb Brazíliában, mert ott „kevesebbet ettek, kevesebbet beszéltek, kevesebb irányzatot képviseltek, kevesebbet ármánykodtak.” (Erről csak Zrínyi Miklós *Török áfiuma* jut az eszembe, s nem egészen értem, hogy itt milyen veszélyről van szó.) A „keresztény kurzus” burkolt emlegetése: iskolapéldája az értelmiségi rémhírterjesztésnek.

A Mai Nap nem akart sem emelkedett, sem földhözragadt üzenetet küldeni korunknak, ezért 5-étől 9-éig közölt sorozatában nem ír sem Bakócz Tamásról, sem az eucharisztikus kongresszusról, csak a déli harangszóról, Buda visszavételéről. Nem ír másról sem, s ezzel nem áll egyedül: A meghívás története kapcsán szerepelnek a tegnapi MSZMP mai pozitív hősei: Németh Miklós, Szűrös Mátyás és Pozsgay Imre, egy szó sem esik arról, hogy 1988. augusztus 20-án ki volt Magyarország miniszterelnöke. Hegyi Gyula a Magyar Hírlapban 6-án annyira ködösít, hogy „a katolikus egyházfőt még az utolsó kommunista kormányzat hívta meg”. (II. János Pál). A tények kedvéért: a szabad választás előtti utolsó miniszterelnököt Németh Miklósnak hívták, aki 1988. november 24-étől állt a kormány élén. Augusztus 20-án a Minisztertanács elnöke Grósz Károly volt. Mi még emlékezhetünk rá, bár ha az amnézia ennyire ragadós, nem biztos, hogy ezt unokáink is tudni fogják.

A keresztény kurzustól való félelem beszivárog a pápát köszöntő cikkekbe is, a Magyar Hírlap (Hegyi Gyula: II. János Pál 6-án, És jön 16-án), a Népszava (Iglódi Csaba: *Te Péter vagy, azaz kőszikla* 16-án), a Népszabadság (Hajba Ferenc: *Nemzet és hit* 14-én, Miklós Gábor: *A pápát várva* 16-án) fenntartásait is hangoztatja: „Ha nem a neo-neobarokk erősödik itt, (...) úgy (...) útját valóban korszakosnak mondhadjuk majd.” (Miklós Gábor)

Ebbe a megosztott országba érkezik 16-án a három éve meghívott és fél éve rettegett magas vendég. Két nappal előbb elküldte üzenetét: 14-én a Magyar Hírlapban jelenik meg először: *Jussatok egyezésre!* (címlapon, főcím), a Magyar Nemzet, az Új Magyarország, a Pesti Hírlap és a Népszabadság 15-én közli. (*Látogatásom hozzon megbékélést!*)

16-án legszebben a Pesti Hírlap köszönti. „Eljön, hogy fölrázza lelkünket” — hirdeti a címloldal. Hegyi Béla így ír: „A mélységből kiáltunk, jó szóra, vigaszra éhezve, tisztulásra szomjúhozva. Hozzál nekünk is, Szentatya, irgalmat, megnyugvást, békességet. Hozd magaddal üdvösségünk ígérését!” (*Tégy csodát!*) Ebben az újságban még az időjárás előrejelzése is így szól: *Vendégfogadó szép idő.*

Az Új Magyarország a pápa egésszoldalas képével a címlapon jelenik meg, a Magyar Nemzet Pethó Tibor vezércikkével (*Történelmi látogatás*). A Magyar Hírlap, a Népszava és a Kurír címloldalán semmi sem utal a délelőtt 11 óraker történendőkre. (Népszava címloldal: *Csaknem minden adókedvezményt eltörölnek.*) A Mai Nap 16-án délután a pápa képével jelenik meg, az ötödik oldalon *Jó csillagzat alatt* láthatjuk a látogatás horoszkópját, ami természetesen kedvező.

17-én a Kurír kivételével valamennyi napilap emelkedett stílusú címlappal jelenik meg. *Magyar földön* — a Magyar Hírlap óriási fotóján a pápa megcsókolja hazánk földjét. *A múlt romjain építsetek új világot!* (Magyar Nemzet), *Segíteni jötem* (Népszabadság), *Áldás a szabadságra* (Népszava), *Áldd meg, áldd meg a magyart!* (Pesti Hírlap), *Isten, áldd meg a magyart!* (Új Magyarország).

A Kurír földközelpben marad: *Egy pápa és két kiló heroin a Ferihegyen* — tájékoztat a címoldal. A két fontos esemény egymás mellett azonos terjedelemben jelenik meg. A repülőtéri nagy fogásról a Mai Nap is képes riportot közölni a lap közepén, a szerkesztőségnek esze ágában sincs frivol címlappal megbotránkozni olvasóit.

A látogatás idején az újságok egy része a mise eseményeire, a pápa beszédeire összpontosít (a terjedelem sorrendjében: Új Magyarország, Magyar Nemzet, Népszabadság, Magyar Hírlap). Mások színes hírekre, érdekességekre vadásznak, s igyekeznek minél több résztvevőt megszólaltatni (Esti Hírlap, Kurír, Mai Nap) A Pesti Hírlap mindkettővel sokat, a Népszava keveset foglalkozik.

A kis színes hírek két fő témája: a pápamobil és a biztonsági őrizet, továbbá annak a sarkalatos kérdésnek a megválaszolása, hogy hol eszik, kivel ebédel, milyen étkezésletet használ Őszentsége. A Magyar Nemzet és a Népszabadság kivételével az utóbbiról minden tudósító részletesen beszámol.

A Pesti Hírlap 15 hívőt és 5 katolikus plébánost szólaltat meg. Mindenkinek közli a nevét, foglalkozását, lakóhelyét, a Kurír 10 hívője és két papja közül háromról tudjuk meg, hogy hívják. Az átlagembernek ritkán van lehetősége arra, hogy bekerüljön az újságba. Iharosi Lajosné eldicsekedhet ezzel otthon Sajószentpéteren, „Ábel képmása” nem.

A megszólaltatott politikusok választéka nem túl széles: Habsburg Ottó (háromszor: Esti Hírlap, Kurír, Népszava), Andrásfalvy Bertalan (Kurír kétszer, Pesti Hírlap), Horváth Balázs (Kurír, Pesti Hírlap, a Népszava riportertét elutasítja, addigra talán már elfáradt.), Göncz Árpád (Mai Nap), Surján László, Balsai István, Nagy Ferenc József (Pesti Hírlap), Keresztes Sándor vatikáni követ, Pungor Ernő (Új Magyarország). Az ellenzéket Demszky Gábor képviseli (Új Magyarország). A ferihegyi repülőtéren Budapest főpolgármestere nagyon józan és derűlátó, lehet, hogy a fővárosi önkormányzat előkészületeiről ezért esett olyan kevés szó a látogatást megelőzően? Pető Ivánt, aki ott volt Esztergomban, senkinek sem jut eszébe megkeresni...

A megbékélés szép példáit láthatjuk a megszólaló reformátusok szavaiban: Mai Nap: Czine Mihály, Népszabadság: Kocsis Elemér, Új Magyarország: Hegedüs Lóránt, Pesti Hírlap: Nagy Ferenc József és Pósa Zoltán cikkei. Nem keresi meg senki Tőkés Lászlót, akit a pápa külön üdvözölt a debreceni ökumenikus istentiszteleten.

A Magyar Narancs Pápaszemében Sükösd Miklós a kormánykoalíció előretörésétől tartva megjósolta: „Be jó lesz majd a főnöknek a pápával grasszálni, s erről sok színes képet mutatni.” (*A szentatya figyel téged* 11.1) 171 fotóból 59-en a pápát látjuk egyedül, őt követi korunk hőse, a kommandós biztonsági őr (18). A Magyar Hírlap kivételével minden lapban Göncz Árpádot látjuk a pápa mellett, a Kurírban kétszer is. Az Esti Hírlap fotóján, igaz, Göncz Árpádon kívül Antall József is látható, ezen kívül csak az Új Magyarország belső oldalán szerepel a Szentatya társaságában a miniszterelnök. Látható még Surján László áldozás után a Pesti Hírlapban és a Magyar Hírlapban. Több politikusra nem sikerült ráismernem. Sükösd Miklós jóslata sem teljesült, úgy látszik.

Árulkodnak ezek a képek az újság világszemléletéről is. Tudjuk, a nagyotál mennyivel hatásosabb, kifejezőbb, mint az, ha a híveket egy felvirágozott keresztet tartó két öregasszony és egy a keresztbe csimpaszkodó cumizó kislány képviseli. Ez utóbbi kép igen kedvelt (Mai Nap, Magyar Hírlap, Népszabadság). A legtöbb nagyotál a Pesti Hírlapban és az Új Magyarországbn van. Szép nő

zászlóval, mosolygó kislány, fiatal apácák: az Új Magyarországon. Magába roskadó, zokogó hívó, boldog kisgyerekek, *A Béke napja közel Mária országa*: A Pesti Hírlapban. Ezek a képek mind a mise befogadásáról tanúskodnak.

„A biztonsági kapun a szerzeteseknek is át kellett haladniuk Pécsen.” — képaláírás a Népszabadságban. „A nagy hőségben néhányan rosszul lettek.” — képaláírás a Magyar Hírlapban: a kívülállás képei.

A Kurír máriapócsi felvételét úgy exponálták, hogy jól látszik az ikont tartó kötél, a Mai Nap 17-i fotóján úgy érezzük magunkat, mint egy rock-koncerten sikoltozó tinédzserok között: a meghökkentés képei.

A Népszava fotói mind az elutasítás, elidegenítés jegyében készültek. *Egyetlen egyszer sem látjuk a pápát egyedül* vagy csak a tömeggel, még a föld megcsókolását is fotósok gyűrűjében mutatja. (Melyik lehet a Magyar Hírlap riportere?) Rendetlen híveket is sikerült lencsevégre kapnia illusztrációként a *Ki járul a pápa színe elé?* című tudósításnak álcázott kis frivol életképéhez: „A békességre áhító hívek egészen addig gázoltak át egymáson, amíg az összekapaszkodó rendezőknek és rendőröknek sikerült végre megfékezniük az értetlenkedő és méltatlankodó embertengert.” (18-án).

Apróbb szenzációra a látogatás idején csak az Esti Hírlapnak sikerült még rábukkannia: Esztergomban valaki Unicumot vitt be a sekrestyébe, nem a pápának, hanem egy ismerősének. (*Unicummal a sekrestyébe. Őszentsége útja zavar-talan. Tudósítás a vezénylőteremből, 17-én*). Azt, hogy *Máriapócson egy hívő zsebében gázspray volt*, csak 22-ére tudta meg a Magyar Hírlap (főcím) és a Népszava (*jelzett a tűzszerész-kutya*).

18-án még különbséget tehetünk a misék leírásában aszerint, hogy a tudósító befogadóként (Pesti Hírlap, Magyar Nemzet, Mai Nap), vagy kívülállóként (Magyar Hírlap, Népszabadság) volt ott. Sajnos, ezek a tudósítások megegyeznek abban, hogy a főszereplő szavainál fontosabbak azok a külsőségek, hogy kik voltak a protokoll-vendégek, kik áldoztak, honnan való a misebor, nehéz volt-e átjutni a biztonsági őrizeten. A befogadó leírások líraiak, a kívülállók újfent elmondják, mennyibe került az oltár (Lovas Zoltán: Magyar Hírlap).

Annak, aki a pápai misék tanító részére kíváncsi, az Új Magyarország olvasását ajánlom. Tudósításai bőséges kivonatokat tartalmaznak II. János Pál beszédeiből a megérkezéstől a búcsútáviratig. Részletesen beszámol a tudósokkal való találkozón kívül a debreceni ökumenikus istentiszteletről, a gályarab prédikátorok emlékművének megkoszorúzásáról, Tökés László üdvözléséről, Budapesten a pápa és a zsidó hitközségek tisztagú delegációjának találkozájáról is. A Beszélő 31-i száma szerint itt az újságírókat váratlanul kizárták a teremből. Hogy az Új Magyarország írása hiteles, az az Új Élet szeptember 1-jei számában ellenőrizhető. (Ez is közli Kardos Péter lengyel nyelvű köszöntőjét, s a pápa válaszáat.)

A pápa 17-én és 21-én kap szót. 17-én Göncz Árpád köszöntő beszédét és II. János Pál válaszáat teljes terjedelmében közli a Magyar Hírlap, a Magyar Nemzet, a Pesti Hírlap, kivonatosa a Népszabadság, Népszava, Új Magyarország, 21-én a szovjet eseményekre való reagálás miatt döbbennek rá a napilapok kivétel nélkül mind, hogy ez a látogatás mégiscsak több, mint az „MDF drága politikai üzlete”. (Külföldi tudósítások alapján ezt minden napilap közli 18-án).

1991. augusztus 19-én a Szovjetunióban puccsal megbuktatják Gorbacsovot. „Nálunk a sors különös ironiája folytán szinte egybeestek II. János Pál látogatásának felemelő eseményei a moszkvai történésekkel. Az igazságosságról, a jó-

ságról, a szépségről elhangzott szavakat elnyomhatja-e a harckocsik dübörgése? Hosszabb időre semmi esetre sem.” — írja Pethő Tibor vezércikke. (*Az államcsíny Magyar Nemzet*, 21-én. A napilapok 21-én jelennek meg az ünnepek miatt.)

A szovjet veszély közelsége nem elnyomja, hanem kivétel nélkül minden lapban fölerősítette a pápa biztatását: *Becsüljétek meg visszafordíthatatlan szabadságotokat!* (Magyar Nemzet, főcím). Megtörténik a csoda: a 21-i lapokban nem a 15-e előtti megosztott Magyarország képét látjuk. A főhír: mindenhol a szovjet puccs, s mellette a pápa búcsúja. A két legszebben komponált címoldal: a Népszabadságé: két azonos méretű fotó: mindkettőn egy oszlop és a tömeg: az egyikken Leningrád: Téli palota — tüntetés Gorbacsov mellett, a másikon: Budapest, Hősök tere — pápai mise; az Új Magyarországóé: óriási betűkkel: *Megdöbbenés, szegyen* — alatta Janajev, aki mintha fasiszta köszöntésre emelné kezét, a címlap harmadában s öt teljes oldalon a pápalátogatás eseményeiről olvashatunk.

Egyik esemény sem szorítja háttérbe a másikat egyetlen napilapban sem.

A horvátországi beígért látogatást még csak öt lap emeli ki (Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Népszabadság, Pesti Hírlap, Új Magyarország), de azt már mindannyian megírják, és ki is emelik, hogy II. János Pál Gorbacsovra hálásan emlékezik és imádkozni fog érte.

A Szentatya példát mutatott, valóban fölül lehet és kell emelkedni az ellentéteken, s a sokat szidalmazott sajtó megéri az üzenetet. Augusztus 21-e a megértés, megbékélés, meghatottság napja. A Népszabadságban Bodor Pál szolgáltat igazságot (*Politikai ökömené*), a Magyar Hírlap és a Népszava arra figyel föl, hogy több embert mozgósított, mint bármelyik párt, a Kurírban Trizna István hatodik meg a Népstadion-beli ifjúsági találkozón: „Ilyen talán csak a mesében van. Soha ennyi tiszta lelkületű fiatal nem láttam együtt.” (*Megváltó napernyő* 21-én), a Mai Napban Déri Eszter: „Kell már nekünk egy Megváltó, vagy annak földi helytartója, ezt megéreztem, tegnap.” (*Földre szállt hit* 18-án) Augusztus 21-ére a pokolból is megérkeztünk a mennyországba...

„A katolikusok igazolást és erősítést nyertek hitükben, a reformátusok talán bizonyítékát annak, hogy felekezeteken túli és közös a szeretet, a zsidók a megbékélő kezet kapták és fogadták el, a nem hívők annak bizonyosságát, hogy nem kell félniük a hitet, bármilyen hitet vallóktól.” — írja Bencsik András (*Csend után a csend* Pesti Hírlap, 24-én)

22-ére elmúlik a szovjet puccsveszély, s az újságok is visszaszállnak az égből a földre, a Magyar Hírlap és a Kurír ismét elmegy tudósítani egy kis „kénköszagú pápabírálat”-ról, Csalog Zsolt levelet ír a rádió műsorainak egyoldalúságáról (Magyar Hírlap, 22-én), s az újságírók a bokrokból újból elkezdnek lövöldözni egymásra és a televízióra.

Mit is mondott II. János Pál? „Önámítás lenne azt gondolni, hogy az önzés és az alaptalan gyűlölet erői teljesen kívül maradnak életünkön és nem szennyeznek be semmiféle módon létünket.” (Idézi az Új Magyarország, aug. 21. és az Új Élet, szept. 2.)